

Binlerce Yılın Habercisi Harikalar Vadisi

Geçmiş çağlarda insanlar düşündüklerini, hissettiklerini, inandıklarını ve dileklerini kayaların üzerine günümüze kadar ulaşan resimler olarak kazıdılar. İnsan, sözcüklerin kalıcılığını sağlayan yazıyı geliştirmeden önce, o anki anla sonsuz gelecek arasındaki hayallerini ve tecrübelerini kayaların üzerindeki resimler olarak belirtiyordu. İnsanların tüm arzusu, uçup giden şeylere bir son vermek, akıp giden zaman karşısında kalıcı olmalarını sağlamaktır. Tüm yazınımız, fotoğraflarımız, resimlerimiz aslında zamanı durdurma ve yokolan birşeyleri güvence altına almak çabalarımızdır.

BENZER bir şekilde tarih öncesi insanlar da dileklerini ve fikirlerini kaydetmişlerdir. Uzak atalarımız arzularını, sonsuz bir ömre sahipmiş gibi duran kayaların üzerine oymuşlar. İşte binlerce yıl sonra bu resimler bize yaratıcılarını anlatıyorlar. Bu farklı resimleri okumayı becerebilen bir kafa için, insanoğlunun duyguları ve zihni hakkında resimlerde keşfedilecek çok şey vardır.

İnsanların amaçları sürekli değişir; ruhu bu an ve sonsuzluk gibi zıt kutuplar arasında gidip gelir. Bu kararsızlık en eski resimlerde de kendini belli eder. Tarih öncesi resme ait tüm örnekleri inceleyecek olursak, bir tarafta aşırı gerçekçi resimlerin, diğer taraftaysa aşırı stilize edilmiş resimlerin bulunduğunu görürüz. Bu, birçok resimde sanatçının

gördüğü gerçeklikle ilgilendiği anlamına gelir. Diğer resimler ise simgelerden ya da işaretlerden oluşmuş, yani yaratıcı resimlerdir.

Geç Paleolitik (ya da Buzul Çağı) kaya resimleri ve oymaları Avrupa'nın en eski sanat eserlerini oluş-

turur. Tarihöncesine ait resimlerin ortaya çıkarıldığı 20. yüzyıl başında ortaya atılan hipotezlerin hemen hiçbirisi tatmin edici değildir: Süs ve süslemeye duyan gereksinim, taklit etme arzusu, vs... Ancak bugün, sanatın kökenini dinin oluşturduğuna inanılıyor.

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde sanatın dinsel bir başlangıcı olduğu düşünülemezken, bu yüzyılda yapılan çalışmalar salt Buzul dönemi tarih öncesi sanatının değil, kayalar üzerindeki tüm resim ve oymaların dinsel öğeler taşıdığını gösterdi. Bu sanat eserlerindeki dinsel unsurlar en az Orta Çağ Avrupa sanatındaki kadar da belirgin.

Çeşitli dinlerin içerikleri ve şekilleri elbette farklıdır; ancak insanın temel gereksinimleri arasında bir çeşit din varmış gibi görünür. Dahası, bu dinsel deneyimin sürekli

16 bin yıllık aşkın kaya resmini tanımlayan Clarence Bickwell

liğini sağlayan, resmeden sanat da bir başka gereklilik....

Buzul çağı insanının yaptığı resimlerin dinsel nitelik taşıdığına dair dolaylı bir belge de, bu resimlerin daimî yaşam yerlerinin dışında; kendilerince törensel bazı özellikleri bulunan yerlerde, örneğin dağların zirvelerinde, yapılmış olmaları. Dağ başına oyulmuş kaya resimlerinin Avrupa'daki en rafine örneklerinden bazılarını Fransız Alplerindeki Mont Bego'da ve çevresindeki vadilerde buluruz.

Mont Bego Güney Alpler'de, Mercantour Milli Parkı'nın güney doğusunda, İtalya sınırının biraz ötesindedir. Bu dağda 2000 ile 2800 metre yükseklikler arasında, birbirine komşu yamaç ve vadilerde kayalara oyulmuş halde sayısız resim bulunuyor.

Bu bölgedeki kaya resimlerinin tarihçesi 1460'da Pierre de Montfort'un şu yazısıyla başlar: "Burası kayalardan oyulmuş binbir şeytan içeren bir cehennemdi." Ancak resimleri ilk olarak gün ışığına çıkaran ve bugünkü popülerliğine kavuşmasını sağlayan Clarence Bickwell'di. Bickwell 1917'deki ölümüne dek resimlerin bulunması, tanımlanması ve listelenmesi için uğraşmıştı. Onun ardından Carlo Conti 1927-1942 yılları arasında resimleri listelemeye devam etti. Ancak İkinci Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalara uzun bir ara verildi. Araştırmalar 1967 yılında Prof. Henry de Lumley başkanlığında yeniden başlatıldı. Günümüzde de hâlâ sürüyor.

Mont Bego, kaya resimlerinin bulunduğu 7 bölgeden oluşur. Ancak bunlar içinde Vallee des Merveilles (Harikalar Vadisi) ve Fontanalba (Beyaz kaynak) en çok sayıda resmi içerir. Merveilles bölgesinde 16 900, Fontanalba'da 15 000, Valaurette bölgesinde 271, Valmasque bölgesinde 16, Sabion bölgesinde 87, Sainte-Marie gölü civarında 67, Vei del Bouc gölü civarındaysa 10 resim bulunuyor. Yani toplam resim sayısı 40 000'den fazla!

Yaklaşık İÖ 18000 civarında oluşan, Kuvaterner dönemin son buzlaşması, yüksek vadilerin tamamının buzullar altında kalmasına neden olmuş. Sonuç olarak bu buzullar, bir bakıma Mont Bego ve diğer vadileri cilalayarak, kültürlerinin temel motiflerini çizecek olan öntarih (protohistorik) insanına elverişli yüzeyler hazırlamış. İÖ 2500-1700 yılları arasında, Kalkolitik ve Erken Bronz Çağı'nda, Fransa'nın Güney Alpler'inde yaşayan insanlar, Mont Bego çevresindeki yüksek vadilerde bu cilalanmış olan kaya blokları üzerinde 40 bini aşkın simge oymuşlardı. Seçtik-

leri kayalar şarap tortusu (mor-kırmızı) veya yeşil renkte şist, ya da Permian Devrinden kalma pembe ve mor kumtaşlarıydı. Resimler, büyük yassı taşlar, geniş kaya yüzeyleri, ya da dağ otlakları arasında bulunan tek tek kayaların üzerine oyulmuştu.

Bu simgeler, Akdeniz havzası tarımcı ve hayvancı insanların geleneksel mitlerine ilişkin dildi! Ayrıca Mont Bego ve çevresine ilk yerleşen halkın ritüellerini ve geleneklerini göstermesi açısından önemlidir.

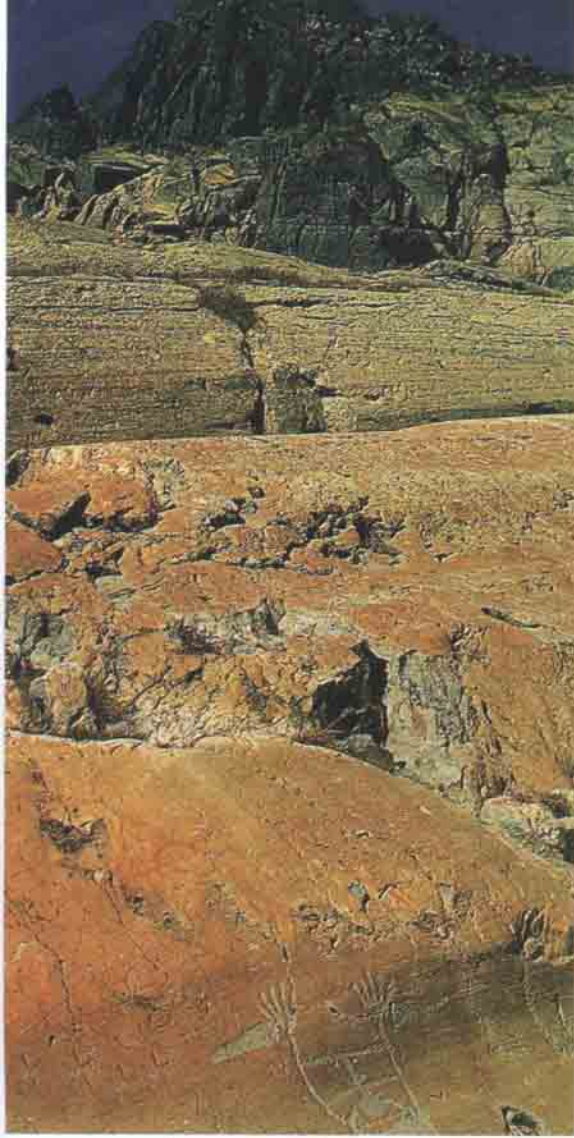
Teknik ve Stiller

Kaya resimlerinin oyuldukları yerde bulunan bazı kuvars aletler bize bu oymaların nasıl yapıldığı hakkında da fikir veriyor. Taş ustaları, kuvars taş uçlarını kullanarak taşı kaya üzerinde döndürerek ya da doğrudan kayanın yüzeyine vurarak istedikleri sonucu elde etmişler. Çok seyrek olarak, çekiçle dövmeyle elde edilmiş şekillere de rastlanır. Öntarih insanları bu yollardan geçerek Mont Bego'da bulunan "ideografik yazı"ları üretebilmişler. Resimlerin stilleri, bu temel kurallara bağlı kalarak bir bölgeden diğerine değişebiliyor. Ancak, değişmeden kalan bir şey, kaya yüzeylerinin doğugüneydoğu doğrultusunda dizilmesi.

Kaya oymaları içinde dört farklı kategori tanımlanabilmiş: Boynuz şekilli olanlar % 74, insan şekilli (antropomor-

"Kabilenin Şefi"

Önde "Büyücü" adlı resim.
Geri planda Mont Bego

fik) olanlar % 2.1, geometrik figürler % 15.8, silahlar ve araçlara % 8.1 oranında temsil ediliyor.

Boynuz şeklindeki semboller en yaygın olarak bulunan simgeler. Söz-konusu simgeler, hem kendi başlarına, hem de başka simgelerle bir ara-

da bulunmuş. Örneğin boynuzduruk muhtemelen büyük boynuzlarının dayanıklılığı ve gücü akla getirdiği bir öküzü temsil ediyor.

Çok ün kazanmış olan insan şekilli simgelere pek az rastlanıyor. Bunlar içinde "İsa", "Dansçı" ya da "Büyücü" takma adlı olanlar en popüler olanlarıdır. Ancak insan şekilli simgeler içindeki en önemli resim "Kabilenin Şefi" adında olan. Resmin üzerine kazındığı kaya, geçen yıllarda uğradığı saldırılar yüzünden daha fazla tahrip edilmemesi için 1988 yılında vadideki yerinden alınmış ve Tende kasabesindeki müzeye kaldırılmış. Şu anda vadide bulunan resim aslının sir kopyası. Resim, bölgeyi 4000 yıl önce kutsal bir yere dönüştüren Mont Bego insanların dinsel uygulamaları hakkında araştırmacılara önemli ipuçları sağlamış.

Resim düşey ekseninde bölünmüş iki parçadan oluşuyor. Soldaki kısımda göğün ve toprağın birleştiği kutsal yükselme noktasında bulunan, bir ayağı içeriye dönmüş şekilde bir tanrıyı tasvir ediyor. Bu tanrıya "Kabilenin Şefi" adı verilmiş. Kafasının üzerinde bulunan bir hançer kutsallığının bir simgesi olarak düşünülebilir. Bir boğa şeklindeki figür "Tanrı Bego"yu ve aynı zamanda hayat veren yağmurun habercisi olan "Fırtına Efendisi" bir tanrıyı çağırıyor. Sağ kısımda 32 bölümü olan büyük bir geometrik oyma bulunuyor. Vadinin tam karşısına, zengin mahsülün yetiştiği toprağın ve yağmurun kesişme noktasına bakacak

şekilde yerleştirilmiş. (Bu Fontanalba ve Merveilles vadilerinde rastlanan resimlerin arasındaki farklardan biridir. Fontanalba'da resimler suya yakın yerlere yapılmıştır ve figürlerin çoğunluğunu boynuzlar oluşturuyor.) Bu resim, büyük olasılıkla Kalkolitik ve Erken Bronz Çağı insanların, ekili alanların bir sembolü olan "Büyük Tanrıça"sını temsil ediyor.

Bu iki büyük karakter arasında hançer figürleriyle belirlenen eksenin sağ tarafında yer alan küçük bir karakter ise, büyük olasılıkla tanrılarla konuşan bir şaman.

Bölgede bulunan silahların tipolojisi (şekilleri ve üretilme biçimleri) üzerine olan çalışmalar, Mont Bego'daki kaya oymalarının, Güney Alplere Kalkolitik dönemde (İÖ 2900-2400, Remedello uygarlığı) ve Erken Bronz Çağı'nda (İÖ 2200-1700, Rhone ve Polanda uygarlıkları) yerleşen, farklı kültürlerle ait olduklarının belirlenmesini sağlamış. Ancak aralarında kılıçların bulunmaması ve aksine baltalı kargıların hep bulunması, oymaların Orta Bronz Çağı'ndan eski olduklarının düşünülmesine yol açmış. (Rhone uygarlığı Alp dağ kütesinin batısında, Cenevde'den Akdeniz sahiline uzanan bir bölgede İÖ 1800-1500 arasında varlık gösteren Fransız uygarlığı, Polanda uygarlığı Piedmont'ta, Alpler'in eteklerindeki göller çevresinde gelişen Rhone uygarlığı ile aynı dönemde varlık gösteren İtalyan uygarlığı.)

Dörtgen kabzası ve üçgen kesici kısmı bulunan hançerlerin biçimi,

Vadiye Nasıl Gidilir?

Vallée des Merveilles Müzesi'nin bulunduğu Tende kasabasına Nice'den ya da İtalya sınırındaki Vintimill kasabasından trenle gelinebilir. Karayolu da demiryolu ile aynı güzergah üzerinde. Tende'den arabayla yola çıkıp dağların üzerinden geçen bir karayolu ile, yaklaşık 15 kilometre uzaklıkta olan Mesches Gölü'ne ulaşılabilir. Arabayla ulaşılacak en son nokta burası. Buradan sonra yola yürüyerek devam etmelisiniz. Millî parkın içinde bulunduğunuz sürece uymanız gereken çeşitli kurallar var. Öncelikle millî park içinde kamp yapmak, yanınızda hayvan getirmek, önceden belirlenmiş yollar dışına çıkmak yasak. Parkta kamp yapmak yasaksa da, gece geç vakte kurmanız, sabah da erken toplanmanız koşuluyla çadır kurmanıza izin var. Mesches Gölü'nden Mercantour Millî Parkı'nın danışmasının bulunduğu yere yaklaşık yarım saat, oradan da en önemli kaya resimlerinin yer aldığı Vallée des Merveilles'in girişinde

bulunan Merveilles Sığınağı'na ulaşmanız 2.5 saat alıyor. Merveilles Sığınağı vadinin girişinin hemen önünde bulunuyor. Vadiye girdikten sonra resimleri bulmak için tabelaları takip etmeniz yeterli. Vadiyi kuzeye doğru geçerken Mont Bego sağınzıda

kalıyor. Mont Bego'nun hemen arkasında kalan vadi ise Katedral, 1776, Kutsal Yol ve Yaşam Ağacı adlı resimleriyle ünlü bir başka yer olan Fontanalba Vadisi. Fontanalba Vadisi'ni de görmek niyetindeyseniz burada konaklamanız gerekecek. Zira aynı gün içerisinde Merveilles Sığınağı'ndan çıkıp, Merveilles ve Fontanalba vadilerini gezip geri dönmek mümkün değil. Yol ayrımı olan Basto Gölü'nden Fontanalba Sığınağı'na yürümek yaklaşık 3 saat. Bu arada kaya resimlerini de görmek isterseniz yoldan ayrılıp ayrıca 45 dakikalık bir küçük tur yapmanız gerekecek. Fontanalba'nın kuzeybatısında yer alan Valmasque Vadisi ise kaya resimleriyle ünlü üçüncü vadi. Yine burada da geceyi geçirebileceğiniz bir sığınak bulmanız mümkün. Sığınaklar Fransız Dağcılık Kulübü tarafından işletiliyor ve gerekli herşeyi bulmanız olası. Her vadiye giden yol farklı iki renkte olacak şekilde tüm yol boyunca işaretlenmiş. Takip etmeniz gereken geçitleri ve yol ayrımını gösteren levhaları da yol üzerinde bulabilirsiniz.

Fontanalba vadisinde sıklıkla rastlanan hançer ve boynuz şekilli formlardan birkaçı.

eski Bronz'un tüm dönemlerinde çok yaygın olan hançerlere benzer. Kalkolitik dönemdeki Remedello uygarlığının karakteristik hançerinin kaya resimlerinde temsil edilmeyişi, Mont Bego bölgesindeki silahların Kalkolitik'ten sonra olduğunun düşünülmesine yol açıyor.

Bu açıdan bakıldığında, Mont Bego ve çevresi, Batı Alpleri'nin farklı bölgelerine yerleşen, farklı kültürlerce kullanılan bir açık tapınak niteliğinde diye düşünülebilir.

Merveilles vadisindeki kaya oy-

malarının bir kısmı daha geç zamanlara ait. Buluntular Mont Bego'daki kayaların üzerine uzun zaman bir şeyler kazınmadığını, ancak çok sonraları bölgenin tekrar ziyaret edildiğini göstermiş. Kayalar üzerinde milattan sonra birinci yüzyıla tarihlenen bir Roma yazıtı bulunmuş. Oymalardaki stil, tekrarlama ve birliktelik bölgede bu dönemde bir kültürel birliğin bulunduğu göstergeci. Bunlar salt Mont Bego ve civarında değil, Alpler'den Pirenelere uzanan bölgelerde de rastlanan simge-

ler. Bu simgelerin doğanın güçlerine (dağlar, kayalar, su kaynakları, göller, ağaçlar, hayvanlar, güneş, vs.) ilişkin pagan kültürle doğrudan bağlantısı bulunuyor. Bu tür oymalar 15. yüzyılın sonuna kadar yapılmış.

Rönensans'a ait oymalar (kılıçlar, hançerler, haçlar ve imzalar vs.) tarihteki teknik ilerlemeyi ve artan Hıristiyanlaşmayı temsil ediyor.

Bazı oymalar ise, bu uzak diyarlardan geçen bir taş ustasının, geçişinin izlerini bırakmak istemesinden kaynaklanmış. Yine kaya resimlerinden bazıları 16. yy'dan 20. yy'a dek gemicilerin oydukları gemi resimleri. Bir bıçak ucu ya da tırnakla yapılmış bu oymalar gezginler, denizciler, avcılar, çobanlar, hacılar ya da sofular tarafından bırakılmış. Tüm bu oymalarda kayaların tarihi yazılı. Vadinin dönemsel yaşantısına ilişkin tanıklar bu kaya oymaları. Başta da dediğimiz gibi, bu resimler insanın var olmaya başladığı andan itibaren geçip giden zaman karşısında -hiçbir şekilde vazgeçemediği- kalıcı olma çabaları.

Murat Maga

Müze

Tende kasabasındaki Merveilles Müzesi, Mont Bego ve çevresinde yaklaşık yarım yüzyıldır yürütülen tüm araştırmaları bir araya getirmiş. Özellikle de Prof. Henry de Lumley yönetiminde son 30 yıldır yapılan çalışmalar Mont Bego ve çevresinin arkeolojik ve etnolojik mirasının aydınlatılmasını ve aynı zamanda korunmasını sağlamış.

Müzedeki sergide Vallee des Merveilles ve Fontanalba vadisindeki kaya oymalarının

reproduksiyonlarını bulmak mümkün. Sergi yöresinin jeolojik tarihini anlatarak başlıyor. Daha sonra arkeolojik kronoloji veriliyor. Bölgede ele geçen en önemli kaya resimlerindeki simgeler ayrıntılı olarak açıklanıyor. Serginin bir bölümünde Mont Bego'nun ve diğer vadilerin Kalkolitik ve Erken Bronz dönemdeki faunası ve florası veriliyor; hemen yan

tarafa, bu dönemdeki insanların yaşamsal etkinliklerini anlatan çeşitli panolar bulunuyor. Sözkonusu canlıları bugün Mercantour Milli Parkı içinde görmek mümkün.

Kaynaklar
H.Kuhn, The Rock Pictures of Europe, New Jersey, 1956
<http://www.worldnet.fr/cin/Pacahne/Fr/Rupestre> (çeviri: Selçuk Alsan)
<http://www.2ac-nice.fr/>

Mr. Giga dağıtıyor!

Mr Giga'dan armağan var!

Bilgisayarınızın demirbaşı Gigabyte anakartları, artık armağanlı. 01-30 Kasım tarihleri arasında kutunun ön yüzündeki büyük Mr. Giga resmini kesip, kartı satın aldığı yere verener, hiç beklemeden bir çift speaker'a sahip olacaklar!

GA-6EA

- Slot 1 ve AGP slot desteği
- 66 MHz sistem hızını destekler
- 2 DIMM (256MB'a kadar RAM desteği)
- Klavye, PS/2 Mouse, LAN ve MODEM ile açılabilme özelliği
- 3 Seviye ACPI LED
- Otomatik donanımda CPU gerilim kontrolü
- Baby AT Form faktör

GA-6LX3

- Slot 1 ve AGP slot desteği
- 66 MHz sistem hızını destekler
- 3 DIMM (768MB'a kadar RAM desteği)
- Klavye, PS/2 Mouse, MODEM ile açılabilme özelliği
- Elektrik kesintilerinde açma/kapama kontrolü
- 3 Seviye ACPI LED
- ATX Form faktör

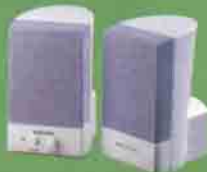
GA-6BXC

- Slot 1 ve AGP slot desteği
- 66/100 MHz sistem hızını destekleme ve otomatik sistem hızı seçimi
- 3 DIMM (768MB'a kadar RAM desteği)
- Klavye, PS/2 Mouse, MODEM ve LAN üzerinden açılabilme özelliği
- Elektrik kesintilerinde açma/kapama kontrolü
- 3 Seviye ACPI LED
- Otomatik CPU ısısı kontrolü
- ATX Form faktör

GA-6BXDS

- Dual Slot 1 ve AGP slot desteği
- 66/100 MHz sistem hızını destekleme ve otomatik sistem hızı seçimi
- Adaptec 7895 Dual Channel Ultra Wide SCSI (Raid seçeneği)
- 4 DIMM (1GB'a kadar RAM desteği)
- Klavye, PS/2 Mouse, MODEM ve LAN üzerinden açılabilme özelliği
- 3 Seviye ACPI LED ve LDCM
- CPU ısınması ve Fan probleminde Alarm (OS bağımsız)
- Boot sırasında BIOS tarafından sistem kontrolü ve raporlama

Gigabyte Anakart kutusunun ön yüzündeki büyük Mr. Giga resmini kesin, hemen satın aldığınız yere verin, bir çift SAMSUNG speaker sizin olsun.

*SAMSUNG Speaker stokları tükendiyi takdirde, Creative Speaker verilecektir.

GIGABYTE

HER
PARÇA
KALİTE
EMPA